

УДК: 633.11:631.527:581.1

ПРИЧА А. В., ГУДЗЕНКО В. М., ЮРЧЕНКО Т. В., ГУМЕНЮК О. В.

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН, 08853, Київська обл., Миронівський р-н, с. Центральне
e-mail: alina22pirych@gmail.com, тел. +38(097)7499891

ХАРАКТЕРИСТИКА НОВОСТВОРЕНИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ МИРОНІВСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ ЗА СКЛАДОВИМИ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Останніми роками відмічається різка зміна кліматичних умов, які впливають на вирощування та урожайність пшениці озимої. Скорочення періоду яровизації може провокувати більш ранній вихід рослин із стану спокою навесні та взимку під час відлиг, що сприяє зниженню зимо-, морозостійкості, а внаслідок цього, інколи, й урожаю. Не виключається можливість впливу на тривалість потреби в яровизації генетичної системи, яка контролює фотоперіодичну чутливість рослин. Мета: охарактеризувати складові адаптивного потенціалу сортів пшениці м'якої озимої. Дослідження проводили в Миронівському інституті пшениці імені В. М. Ремесла НААН у 2016–2019 рр. У дослідженнях використовували сорти пшениці м'якої озимої миронівської селекції: 'Балада миронівська', 'Естафета миронівська', 'МІП Дніпрянка', 'Грація миронівська' та 'МІП Ассоль'. Визначення тривалості періоду яровизації та фотоперіодичної чутливості сортів проводили відповідно до методики. Гібридологічний аналіз проводили за неповною діалельною схемою, твелл-методом. У ролі тестерів генів, які контролюють тривалість потреби в яровизації пшениці м'якої озимої, використовували три лінії на основі 'Еритроспермум 604' з різним станом генів *Vrd*. Морозостійкість сортів пшениці визначали за загальноприйнятою методикою і ДСТУ 4749:2007. Достовірність отриманих даних перевіряли за критерієм Фішера. Встановлено, що сорти 'Балада миронівська' та 'Естафета миронівська' потребують коротку тривалість яровизації (31–40 діб), а сорти 'МІП Дніпрянка', 'Грація миронівська' та 'МІП Ассоль' – середньотривалу (41–50 діб). Сорти 'Балада миронівська', 'Естафета миронівська', 'Грація миронівська', 'МІП Ассоль' мають середню фотоперіодичну чутливість, а сорт 'МІП Дніпрянка' – слабку. Результати гібридологічно-

го аналізу засвідчують, що тривалість потреби в яровизації у досліджуваних сортів контролюється відмінним від *Vrd 1* та *Vrd 2* геном. За результатами оцінки морозостійкості у 2017–2019 рр. частка живих рослин за температур проморожування мінус 18 °С та мінус 20 °С у сорту 'МІП Дніпрянка' (96% та 67%, відповідно) за критерієм Фішера достовірно перевищував високоморозостійкий сорт-еталон 'Миронівська 808'. Морозостійкість за обох температур проморожування на рівні еталону відмічено у сорту 'Грація миронівська' (79%, 50%) та 'Балада миронівська' (82%, 53%). Сорт 'Естафета миронівська' перевищує еталон за відсотком живих рослин після проморожування за мінус 18 °С (99%), а за температури мінус 20 °С – відсоток живих рослин знаходиться на його рівні (59%). У сорту 'МІП Ассоль' відсоток живих рослин при температурі проморожування мінус 18 °С відмічено на рівні еталону (91%), а за мінус 20 °С цей показник достовірно перевищує еталон.

Створені останніми роками сорти пшениці озимої миронівської селекції з підвищеним продуктивним і адаптивним потенціалом в умовах Лісостепу України характеризуються середньою та слабкою фотоперіодичною чутливістю, середньою і короткою потребою в яровизації. Морозостійкість цих сортів знаходиться на рівні і вище високоморозостійкого сорту 'Миронівська 808'. Отримані результати свідчать про можливість перекомбінації в генотипів різного рівня прояву даних ознак селекційним шляхом. Це має важливе практичне значення у виробництві, оскільки збільшення частки посівних площ с.-г. культур, що пізно збирають, зумовлює зміщення строків сівби пшениці озимої на більш пізні.

Ключові слова: пшениця м'яка озима, морозостійкість, селекція, потреба в яровизації, фотоперіодична чутливість, гібридологічний аналіз.